

AMZV ČR, TO, 1938, č. 1912. Kópia, strojopis.

¹ Pozri ADAP, D, IV, s. 106–112, č. 99/I.² Pozri VA, Dokumenty I., s. 201–202, č. 138.

42

*21. november 1938, Budapešť. Začiatok zasadnutia: 9.30, ukončenie: 11.00 hod.**Vyhlasenie maďarskej právnej delegácie o vyhostení všetkých česko-slovenských kolonistov z odstúpeného územia a o reakcii česko-slovenskej delegácie.**Zpráva o jednáních československo-maďarské komise*

Maďarští delegáti úředne prohlásili, že vláda maďarská všechny československé kolonisty na zabraném území vyhostí. Pokud jde o kolonisty již vypuzené, dovolí jim 3 denní návrat na jejich bývalé majetky za účelem odvezení svršků. Pokud při vypuzování kolonistů byla způsobena materiální škoda, je maďarská vláda ochotna svými orgány tyto škody vyšetřit a jednat o případné náhradě¹. Československá delegace učinila všechny právní výhrady pokud jde o toto stanovisko maďarské vlády a oznámila, že dá svoji odpověď po úřadě s příslušnými československými úřady. Ihned však v této souvislosti bylo poukazováno na to, že tento svévolný postup Maďarska by mohl vésti k jistým odvetám ze strany Československa², což by bylo jistě na úkor jak celého jednání smíšené komise československo-maďarské, tak i budoucího poměru obou národů. Bylo zejména poukazováno na to, že dochází k hromadnému vypuzování československých kolonistů bez diskriminace právních titulů, na jejichž podkladě oni kolonisté svoje majetky drží, že se vypuzení stávalo orgány nepříslušnými k takovým administrativním opatřením³.

Za účelem přesného vyšetření těchto případů navrhla proto československá delegace, aby byli připuštěni k vyšetření těchto případů smíšené komise československo-maďarské podle analogie návrhu hraběte Telekiho k místní občůzce a vyšetření hranic komisemi složenými z místních zájemců při delimitování nové hranice⁴. Vzhledem k tomu, že se strany maďarské delegace bylo ihned namítáno, že odeslání takové komise mohlo by znamenati zásah do suverénních práv maďarských, bylo navrhováno, aby alespoň bylo povoleno některým členům vyslanectví nebo československé delegace, aby sám se odebral na místa, kde vůči kolonistům bylo páčáno nějaké násilí a kde byli nuceni opustiti svoje majetky, aby na místě samém vstoupil ve styk s postiženými.

Maďarská delegace vzala tento československý návrh na vědomí a vyhradila si odpověď po poradě s příslušnými maďarskými úředními místy.

Ohledně případu násilí v Kőbölku a plenění československých obchodů a podniků v Nových Zámčích prohlásila maďarská delegace, že je již zavedeno vyšetřování těchto případů a žádala ještě případné sdělení dalších podrobností⁵.

Příští schůze bude svolána na návrh československé delegace, jakmile bude mít pohromadě podrobný materiál o vypuzení a násilnostech na československých kolonistech.

AMZV ČR, PrS, kart. 65, f. 12, č. 164 276. Kópia, strojopis.

¹ Pozri VA, Dokumenty II., s. 89, č. 60.

² Podľa komentárov slovenskej tlače (Slovák, Národné Noviny z 23. 11. 1938) autonómna vláda bola pripravená primerane reagovať. Minister hospodárstva SK nariadil podriadeným orgánom, aby vypracovali súpis pozemkového majetku Maďarov na Slovensku, ktorý mal byť k dispozícii pre prípad vysídlenia slovenských kolonistov z okupovaného teritória bez náhrady ich majetku. Podľa vypracovanej expertízy maďarskí štátni príslušníci v októbri 1938 vlastnili na Slovensku 118 580 hektárov majetku; z toho 26 276 hektárov poľnohospodárskej pôdy, 82 032 hektárov lesov a 10 272 hektárov inej pôdy. – SNA, MPs, kart. 134, inv. č. 171.

³ Podľa záznamu maďarskej delegácie: „M. Kobr položil otázku, na akom princípe a pre aké právne dôvody sa rovnakým spôsobom postupovalo voči všetkým kolonistom. Chápe, že pri vyhostovaní sa uplatňovali konkrétne dôvody, avšak rozhodne futuje postup ako celok. Žiada, aby sa táto otázka vysvetlila v právnej komisii, pretože celá záležitosť patri do komplexu problémov, o ktorých rozhodol arbitrážny rozsudok. Ďalej vyslanec Kobr povedal, že postup maďarských orgánov voči jednotlivým kolonistom je natoľko rozdielny, že podľa toho možno usúdiť, že stojíme zoči-voči svojvoľným rozhodnutiam jednotlivých orgánov. Preto by rád vedel, ktorý orgán rozhoduje o vykazovaní kolonistov a vydáva tieto opatrenia. Na Kobrove reflexie odpovedá ministerský radca Sebestyén a hovorí, že nie je kompetentný ani ochotný prejednávať stanovisko v tejto otázke. Problém česko-slovenských kolonistov treba posudzovať z aspektu, že tieto kolónie boli zriadené na Maďarmi obývanom území, zasiahli do etnických vzťahov, urážali autochtónne obyvateľstvo, ktoré bolo vylúčené z pozemkovej reformy. Kolonisti predstavovali symbol podmaniteľov a svojim ďalším pretrváváním na tomto území prehlbovali rozpory s autochtónnym obyvateľstvom. Dokonca podľa správ pri obsadzovaní teritória sa kolonisti vyzývavo chovali k maďarskému vojsku. Napokon Kobr opäť žiadal riešenie problému, osobitne upozornil na vlastnícke právo hnutelného majetku kolonistov a apeloval, aby sa zabránilo zhoršeniu situácie, resp. česko-slovenskej odвете.“ – ZM HŮ SAV, FMMZV, inv. č. 2239, K – 28/2, Küm. pol. 1938 – 7 – magyar-cseh tárgyalások a bécsi döntés alapiján. Záznam P. Sebestyéna zo zasadnutia subkomisie pre sťažnosti dňa 21. 11. 1938.

⁴ Pozri dok. č. 17.

⁵ Na zasadnutí subkomisie pre sťažnosti 28. 11. 1938 M. Kobr uviedol, že „z odstúpeného územia Maďarsku, osobitne z južných častí bolo vyhostených cca 3 300 česko-slovenských kolonistov, ktorí užívali okolo 60 000 hektárov pôdy v hodnote 800 miliónov česko-slovenských korún“. – ZM HŮ SAV, FMMZV, inv. č. 2239, K – 28/2, Küm. pol. 1938 – 7 – magyar-cseh tárgyalások a bécsi döntés alapiján. Záznam P. Sebestyéna zo zasadnutia komisie pre sťažnosti dňa 28. 11. 1938.

43

22. november 1938, Budapešť. Začiatok zasadnutia: 17.00 hod.

Správa tajomníka česko-slovenskej delegácie P. Fišu o vyhlásení M. Kobra, predsedu česko-slovenskej delegácie, o situácii na Podkarpatskej Rusi a o stave rokovania hospodárskej komisie.

Zpráva o jednáních československo-maďarské delegace.

Dne 22. listopadu 1938 konalo se plenární zasedání československo-maďarské delegace. Vyslanec Kobr učinil prohlášení, v němž upozornil na nebezpečí, jež nastává pro další chod jednání všech komisí maďarskou politickou akcí namířenou k odtržení Podkarpatské Rusi a k jejímu připojení k Maďarsku. Opis prohlášení se přikládá¹.

Hrabě Teleki odpověděl, že vlastně není příslušným přijímatí prohlášení podobného druhu, jež vlastně mají býti předneseny cestou diplomatickou, ale že z kurtuasie vůči čls. delegaci ji přijímá a předává ji ihned na schůzi přítomným zástupcům MZV ministerskému radovi Dru Sebestyénu k dalšímu řízení. Současně žádá vyslanec Kobra, aby sám tuto věc přednesl ministru Kányovi. Vyslanec Kobr prohlásil, že běře toto stanovisko hraběte Telekiho na vědomí a že ve vhodné době svoje prohlášení bude opakovati ministru Kányovi.

Po skončení plenárního zasedání zasedala komise delimitační, která se zabývala vytýčením hranic na úseku Podkarpatské Rusi. Delimitační komise v tomto svém jednání pokračuje i dnešního dne. Od pondělka zasedá subkomise železniční, jejíž práce velmi pokročily. O průběhu a konečném výsledku těchto jednání bude podána zpráva, jakmile dojde k formulaci bodů, na nichž se obě delegace dohodly².